

Roos Broersen met in haar hand een tak van de aardpeer. Hierboven: bijenhotel met bij.

Hoe natuurlijk kun je zijn?

Afgelopen herfst heeft Roos Broersen de cursus **Natuurlijk Tuinieren** gegeven op Ons Buiten. Dat het een succes was, blijkt uit de evaluatie van de cursisten. Een van de cursisten was onze eigen Erik Hooijberg.

TEKST: **ERIK HOOIJBERG**
BRON: **WEBSITE AVVN**
FOTO'S: **STREEKLOKAAL.NL, WIKIPEDIA.NL, VIVARA.NL**

‘**N**atuurlijk tuinieren, is dat niet zonder kunstmest en bestrijdingsmiddelen tuinieren?’ vroeg een ervaren tuinierster mij laatst. Zeker, dat klopt, maar er was zo veel meer te leren in de cursus **Natuurlijk Tuinieren** die enige tijd geleden op Ons Buiten is gegeven. De deelnemende tuinders waren geografisch heel mooi ver-

deeld over het tuinpark, met heren en der kleine clustertjes. Er waren nieuwkomers en oudgedienden en alles daartussenin. Opvallend was dat het aantal vrouwelijke deelnemers het aantal mannelijke viervoudig oversteeg. De cursus besloeg drie opeenvolgende dinsdagavonden in oktober. Tijdens deze avonden werd de kantine gedraaid door vrijwilligsters, voor

wie veel applaus werd geogost.

Laiend enthousiast

Aan het einde van de cursus is onder de dertig deelnemers een enquête gehouden om te polsen wat men ervan vond. De overgrote meerderheid was laaiend enthousiast, resulterend in een gemiddeld eindcijfer boven de acht. De deelnemers waren unaniem zeer

Roodborstje (Erithacus rubecula). Rechts zien we de sluipwesp.

positief over het enthousiasme van de cursus-leidster Roos Broersen, die tevens ter zake kundig en humoristisch werd bevonden. Men was over het algemeen zeer tevreden over de hoeveelheid theorie per avond, de aanvangstijd (19.45 uur), de cursusduur (twee uur per avond), de kosten (dertig euro), en de groepsgrootte (dertig deelnemers). De deelnemers waren verdeeld over wat de beste periode in het jaar is om deze cursus aan te bieden. De zomerperiode (derde kwartaal) kreeg het minste aantal stemmen, terwijl de andere kwartalen even hoog scoorden. Een aantal tuinders gaf aan het jammer te vinden dat de cursus nu in de herfst gegeven is, omdat er aansluitend niet zo veel te doen zou zijn in de eigen tuin. De deelnemers vonden de drie hoofdonderdelen van de cursus, te weten Bodem/Algemeen, Composteren en Ziekten en Plagen, (zeer) zinvol. De aandacht voor onkruiden en invasieve exoten werd zeer op prijs gesteld, evenals de focus op veengrond. Over de hand-outs was men wat minder tevreden; men had verwacht de diapresentatie integraal toegestuurd te krijgen. Een enkeling zou graag aantekeningen hebben gekregen van de uitgesproken tekst. Een enkele deelnemer vond dat er te veel tijd voor vragen was, terwijl an-

deren dit juist zeer op prijs gesteld hebben. Voor sommigen bleef de moestuin onderbelicht, evenals de nadelen van het gebruik van onkruidbestrijdingsmiddelen. Zeer tevreden was iedereen over de door Ons Buiten gratis ter beschikking gestelde AVVN-brochure over natuurlijk tuinieren.

Heksensoep

Op de vraag wat de deelnemers denken te gaan doen aan natuurlijk tuinieren in hun eigen tuin, kwam een baaierd aan onderwerpen naar voren. De vijf toppers waren het maken van heksensoep (een soort gier); het maken van betere composthoppen om het zwarte goud zelf te maken; het aanleggen van schuilgelegenheden in de vorm van takkenhoppen en takkenrillen voor vogels en kleine zoogdieren; het inrichten van insectenhotels en beter kijken naar wat de tuin je aangeeft. 'Winterklaar is uit, lenteklaar is in', meldde een van de deelnemers. Slechts vier van de deelnemers zou zich niet actief willen inzetten voor natuurlijk tuinieren in het algemeen groen. Alle anderen deelnemers willen dit misschien of zeker wel tijdens de tuinbeurten, of zelfs in eigen tijd. Velen hebben daarbij geen duidelijke voorkeur aangegeven, anderen noemden zeer specifiek het maken van bijenhôtels of

stapelmuurtjes, het hangen van nestkasten, het inventariseren van bijzondere bomen, het werken aan natuurlijke beplanting of een verlandingsoever en werken in de vlindertuin. Eén deelnemer noemde ook natuurlijk tuinieren voor de jeugd.

Takkenzooi

Al met al een prachtig gegeven, al dat enthousiasme. Het bestuur zal in samenspraak met geïnteresseerden en deskundige (commissie)leden van Ons Buiten verdere plannen ontwikkelen om meer aan natuurlijk tuinieren te doen in het algemeen groen. De cursus wordt zeker nog een keer op locatie gegeven, om ook andere tuinders een kans te geven in aanraking te komen met de ideeën en werkwijze van natuurlijk tuinieren op de eigen tuin. En ondergetekende blijft in het kwartaalblad van Ons Buiten regelmatig aandacht besteden aan specifieke onderwerpen van natuurlijk tuinieren. In dit blad dit keer een stukje over takkenrillen. 🌿

Wist je dat je op de website van de AVVN met een inlogcode veel extra informatie kunt vinden? De inlogcode vind je in het laatste nummer van het blad de *Tuinliefhebber*.

Takke-takken!

Tuinafval is helemaal geen afval! Zie hier wat je allemaal kunt doen met bijvoorbeeld gesnoeide takken. Hakselen is prima natuurlijk, maar een takkenril is ook héééél natuurlijk.

TEKST: **ERIK HOOIJBERG**

FOTO'S: **ZOOGDIERENWERK GROEP.BE, GROENETENEN.NL, WILDPLUKKER.NL, HETZONNEVELD.NL, MOESTUINMAN.NL, ZOOGDIERVERENIGING.NL, BEESIES.NL, MUSSENWERK GROEP.BE**

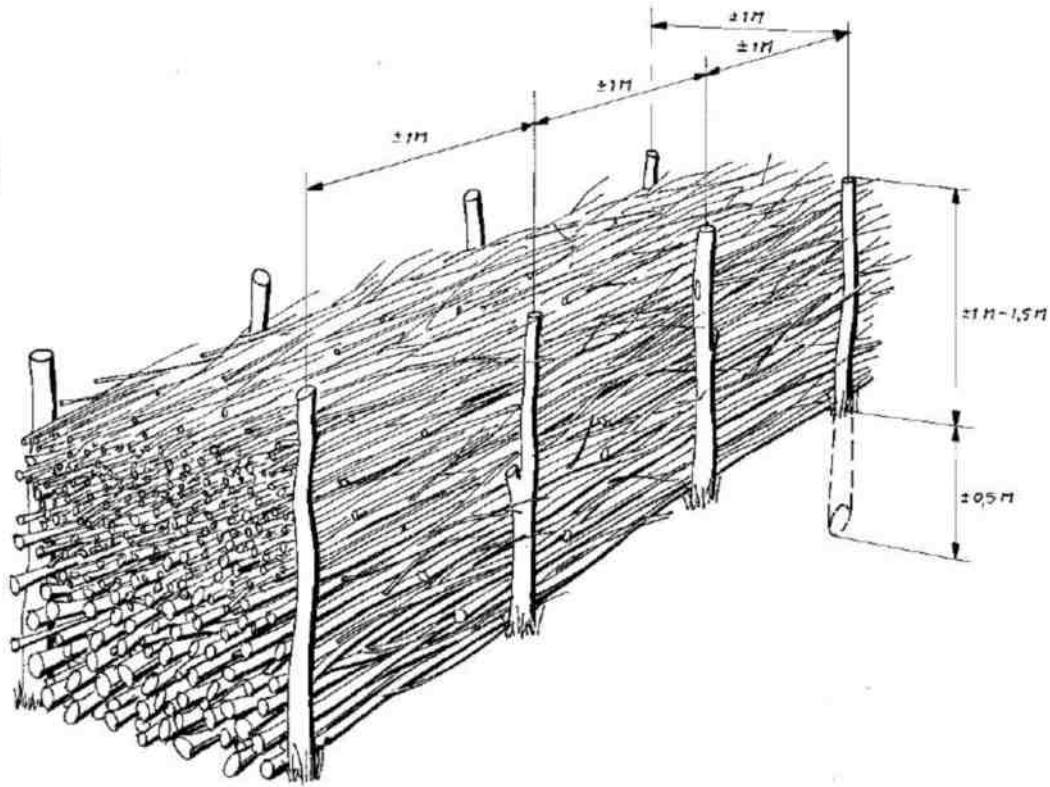
Een tuin levert veel overvloedig natuurlijk materiaal: afgemaaid gras, afgevallen bladeren, onkruid en takken van bomen en struiken. Veel van dat materiaal hoef je niet af te voeren; het kan een herbestemming vinden op de eigen tuin. Dat scheelt een hoop gesleep en het draagt bij aan de kringloop van organisch materiaal. Met de storm van eind oktober in het achterhoofd, besteed ik in dit artikel aandacht aan het maken van een takkenril. Een takkenril is een soort wal van boomstammetjes en takken. Voor een beetje takkenril heb je een behoorlijke bos hout nodig. Die kun je natuurlijk in de loop der jaren sparen door te snoeien. Maar dankzij de storm van eind oktober zal het op Ons Buiten nu zeker niet ontbreken aan geschikte takken voor het

maken van een knappe takkenril. Lopend over ons tuinpark was me al eerder opgevallen dat er meerdere tuinders zijn die op die manier schuilgelegenheid bieden aan zangvogeltjes en kleine zoogdieren. In het Vondelpark, waar ik dagelijks doorheen fiets, zie je ze ook steeds meer.

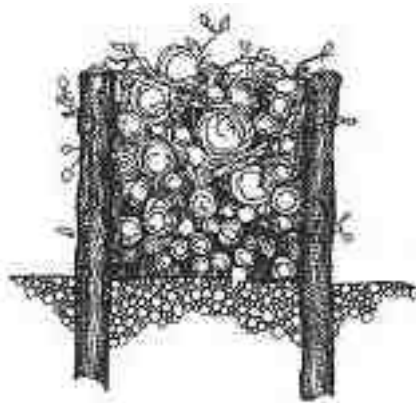
Bouwplaats gezocht

Hoe bouw je nu zo'n takkenril op en wat kun je daar het beste voor gebruiken? Allereerst de plek. Op een zonnige warme plek is de

takkenril vooral heel leuk voor insecten. Vooral als je er bloeiende klimmers overheen laat groeien. Op een schaduwplek blijft de ril lekker koel. Ik weet niet goed waar broedende zangvogels de voorkeur aan geven. Rust en een vrije uitvliegmogelijkheid lijken mij heel belangrijk, warmte of koelte maakt misschien wat minder uit. Een takkenril moet vooral niet te smal zijn. Denk daarom van tevoren goed na over de plaats van de takkenril op de tuin. Heb je een plek gevonden, dan is

het zaak om op regelmatige afstand palen in de grond te zetten, in twee rijen parallel aan elkaar. Gebruik hiervoor geen geïmpregneerd hout, maar kies voor overtollige dikke takken of dunere stammetjes van je snoei-activiteiten. Wel even schillen van tevoren, anders ben je feitelijk bezig met het planten van nieuwe bomen... Tussen de palen stapel je stammetjes van verschillende dikte, afwisselend in de lengte en in de breedte van je ril. Houd wat gaten open, en vul deze met bladeren voor egels en andere kleine zoogdieren. En dan maar opvullen met takken van wilgen, berken, elzen, kastanjes, hazelaars. Vooral takken van loofbomen dus. Die vergaan op den duur en ze vormen een mooie standplaats voor zwammen en hout etende insecten, die weer een voedselbron zijn voor insecteneters. Coniferentakken zijn minder geschikt. Die kun je beter afvoeren of (laten) hakselen. Takken van coniferen verkleuren namelijk en vergaan zeer traag. Maar gezien

de aantallen die onlangs tegen de vlakte zijn gegaan, kun je dit materiaal misschien in het binnenste van de takkenril aanbrengen en er loofhouttakken om en overheen leggen.

Broeden en wonen

Om inwoning te krijgen, moet de takkenril tamelijk compact en tegelijkertijd ook open zijn. Compact genoeg om ongewenste vreetzakken zoals katten en andere rovers op afstand te houden, maar ook weer open genoeg om merels, heggemussen en winterkoninkjes schuilgelegenheid en broedruimte te geven. Groene

klimmers op de ril doen ook wonderen in dit verband. Denk eens aan bramen, kamperfoelie, klimop, maar ook aan Oost-Indische kers of pompoenen. Klimmers zorgen ook nog eens voor nectar voor bijen, zweefvliegen en vlinders. Dat het goed kan gaan met een takkenril, laat het volgende voorbeeld zien. Op het nieuwe verhoogde gedeelte van het tuinpark was een openbaar gelegen takkenril die een mooi onderdak bood aan een gezellige egelfamilie. Egels houden enorm van slakken en kevers en ze doen zich ook nog wel eens te goed aan een nest muizen of jonge ratten. Melk vinden ze ook lekker, maar daarvan moeten ze met samengeknepen billen hard hollend naar de poepdoos. Ze kunnen er zelfs dood van gaan! Egels houden ook van wat ruimte onder in de takkenril. Met brede, wat dikkere stammetjes onderin kun je allerlei schuilplaatsen voor ze maken. Een paar emmers bladeren onderin tussen de stammetjes doet wonderen. Dat het fout kan gaan met zo'n openbare takkenril, zit in hetzelfde voorbeeld. De takkenril waar ik het net over had, is inmiddels weer geruimd omdat hij in gebruik was genomen door mensen die op een eenvoudige manier van hun tuinafval af wilden. Dat is jammer en niet echt nodig. Veel natuurlijk tuinmateriaal kan heel goed gecomposteerd worden op de eigen tuin, waarover de volgende keer meer.

Heb je suggesties of vragen? Spreek me gerust aan of stuur een e-mailtje: groen@ons-buiten.nl 🌿